जलाधार, अमरः तल्लक्षणं भावप्र० उक्तं यथा। "भूमौ खातोऽल्पविस्तारो गम्भीरो मण्डलाकृतिः। बद्धोऽबद्धः स कूपः स्यात् तदम्भः कौपमुच्यते। कौपं पयोयदि स्वादु त्रिदोषघ्नं हितं लघु। तत् क्षारं कफवातघ्नं दीपनं पित्तकृत् परम्"। कूपस्येदम् अण्। कौप तत्सम्बन्धिनि त्रि० स्त्रियां ङीप्। "प्रायेणास्य शिशोः पिता न विरसाः कौपीरपः पास्यति" सा०द०। कूपादिकरणफलादिकम् जलाश०त० "सेतुबन्धरता ये च तीर्थशौचरताश्च ये। तडागकूपकर्त्तारोमुच्यन्ते ते तृषाभयात्" आदित्य पु०। "अथ कूपकर्त्तुस्तत्प्रवृत्ते पानीये दुष्कृतार्द्धं विनश्यति" विष्णुः। तत्प्रवृत्ते कृतकूपादुत्थिते। "तडागकूपकर्त्तारस्तथा कन्याप्रदायिनः। छत्रोपानहदातारस्ते नराः स्वर्गगामिनः" विष्णुध०। "यो वापीमथ वा कूपं देशे तोयविवर्ज्जिते। खानयेत् स दिवं याति विन्दौ विन्दौ शतं समाः" नन्दि पु० "कूपारामतड़ागेषु देवतायतनेषु च। पुनः संस्कार कर्त्ता च लभते मौलिकं फलम्" विष्णुः "संस्कारविधौ "अजले जलमुऽपाद्य इति वचनात् जलशून्यदेशखनन एव प्रतिष्ठा न तु पङ्कोद्धारमात्रे। "प्रासादेऽप्येवमेवं स्यात् कूपवापीषु गम्यते" जलाश० त० धृत वचनाच्च तत्र वास्तुयागः कार्य्यः। तज्जलञ्च "शीतकाले भवेदुष्णं ग्रीष्मकाले सु शीतलम्। वसन्ते तु प्रशस्तं स्यात् कालभेदात् गुणत्रयम्" राजवल्लभः "प्रेक्षादि० चतुरर्थ्यम् इनि। कूपिन् तत्सन्निकृष्टदेशादौ त्रि० स्त्रियां ङीप्। २गर्त्ते उणादिकोषः।

कूपक पु० कूपे गर्त्ते कायति कै—क। १नौकायाम् गुणाकर्षणयन्त्ररूपे वृक्षे (मास्तुल) २नदीमध्यस्थवृक्षे ३तथाभूतपर्वते च उणा०। कूप+स्वार्थे क। ४मृद्भाण्डे मेदि०। ५तैलादिस्नेहाधारपात्रभेदे (कूपा) ६कुकुन्दरे ७उदपाने ८चितायाञ्च मेदि०। ततः प्रेक्षादि० चतुरर्थ्याम् इनि। कूपकिन् तत्सन्निकृष्टदेशादौ त्रि० स्त्रियां ङीप्।

कूपकच्छप पु० कूपे एवान्यत्र सञ्चारशून्यः कच्छप इव पात्रेसमि० स०। अल्पविषयाभिज्ञतया निन्दनीये कूपमण्डूककूपदर्द्दुरावप्यत्र। युक्तारोह्या० स्त्रियां जातित्वात् ङीप्। "यद्यसौ कूपमण्डूकि! तवैतावति कः स्मयः" भट्टिः।

कूपखा त्रि० कूपं खनति खन—वेदे विट् ङा च। कूपखनके।

कूपज पु० कूपइव जायते जन—ड। रोमकूपे शब्दचि०

कूपद् अव्य० कूप—बा० अदि। प्रश्ने प्रशंसायाञ्च मनो०

कूपाङ्क(ङ्ग) पु० कूपाकारोङ्कश्चिह्नं कूपाकारमङ्गं वास्मिन्। रोमाञ्चे शब्दरत्ना०।

कूपार पु० कुं पृथिवीं पिपर्ति पूरयति अण् पूर्व्वदीर्घः। समुद्रे अमरटीका पृषो० कूवारोऽप्यत्र।

कूपी स्त्री कूप—इन् ङीप्। (कुपो) स्नेहपात्रभेदे शब्दचि०

कूप्य त्रि० कूपे भवादि यत्। कूपभवादौ। "शन्नः समुद्रिया आपः शमनः सन्तु कूप्याः" स्नानमन्त्रः। "कूप्याः" कात्या० १५,४,३०,

कूम न० कोः पृथ्व्याउमा कान्तिः यतः। सरोवरे जटाधरः।

कूमनस् त्रि० कुत्सितं मनोऽस्य "ऋचि तुनुघेत्यादिना" पा० ऋचि पूर्व्वदीर्घः! कुत्सितमनस्के। लोके तु ह्रस्वादिः कुमना इत्येव

कूर पुंन० वेञ—भावे क्विप् ऊः कौ भूमौ उवं वयनं लाति ला—क लस्य रः। अन्ने हलायुधः

कूर्च पुंन० कुर्य्यते कुर—चट् नि०दीर्घः! १भ्रुवोर्मध्ये स्थिते लोमोच्चये, अमरः २श्मश्रुणि, ३कैतवे, मेदि०४दम्भे ५मयूरपुच्छे ६कुशमुष्टौ ७अङ्गुष्ठाङ्गुलिमध्यस्योपरिभागे ८शीर्षे, शब्दचि०९आसनभेदे, तन्त्रोक्ते १०वीजभेदे (हूम्) च। कूर्चवीजन्तु हूमित्येव। "ईशानः सेन्दुवामश्रवणपरिगतो वीजमन्यन्महेशि! द्वन्द्वं ते मन्दचेता यदि जपति जनो वारमेकं कदाचित्" इति कर्पूरस्तवे तदुद्धारः। "वर्गाद्यं वह्निसंस्थं विधुरतिवलितं तत्त्रयं कूर्च्चयुग्मम्" तत्रैव! भैरवतन्त्रे "कालीवीजद्वयं देवि! दीर्घं हुङ्कारमेव च। त्र्यक्षरी सा महाविद्या चामुण्डा कालिका स्मृता"। ११कठिने त्रि०। १२विकत्थने हेमच०। १३मलापकर्षणार्थे (कुंचि) ख्याते पदार्थे "ततःसमर्पयेत् कूर्च्चमुशीरादिविनिर्म्मितम्। मलापकर्षणाद्यर्थं श्रीमन्मूर्त्त्यङ्गसन्धितः" "उशीरकूर्चकं दत्त्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते। दत्त्वा गोबालजं कूर्चं सर्व्वान् तापान् व्यपोहति। दत्त्वा चामरकं कूर्चं श्रियमाप्नोत्यनुत्तमाम्" नरसिं० पु०। तत्रासनभेदे "किं स्रुचं परिमृज्य कूर्चं न्यमार्जीत्" शत०ब्रा० "तद्यत् स्रुचं परिमृज्य कूर्चे न्यमार्जिषम्" शत०ब्रा०११,३,५,३,मुञ्जानाञ्च कूर्चमध्वर्य्यवे संस्फुर्वन्ति" सांख्या०श्रौ०सू० "स्फ्यश्च कूर्चश्च सौवर्णः" भा० आश्व० २०९२श्लो० स्वार्थे क। तत्रार्थे "मृदुना वा दन्तधावन कूर्चकेनापनयेत्" सुश्रु० अस्त्यर्थे इनि। कूर्चकिन्